

**„Primorec“**  
izhaja vsakih štirinajst dni  
vsak drugi torek in stane  
po pošti ali na dom pošiljan  
za celo leto **80 kr.**; za  
tuje drž. več poštni stroški.  
**„Soča“** z „Gosp.  
Listom“ in „Primor-  
cem“ stane na leto 5 gld.  
20 kr. — Uredništvo in  
upravnništvo je v Gosposki  
ulici št. 9

# Primorec

**Oglasi**  
se plačujejo za trisopno  
petit-vrsto:  
enkrat . . . 8 kr.  
dvakrat . . . 14 „  
trikrat . . . 18 „  
večkrat po pogodbi.  
Vsa plačila vrše se na-  
prej. — Posamične številke  
se prodajajo po 3 kr.  
Rokopisi se ne vračajo.

Izdajatelj in odgovorni urednik A. Gabršček. — Tiska „Goriška tiskarna“ A. Gabršček (odgovoren Josip Krmpotić).

## Društvo „Sloga“

opozarja društvene poverjenike in prijatelje ter rodoljube sploh, da volitve v deželni zbor goriški so razpisane. S tem je nastala dolžnost, da vsakdo po svojih močeh pomaga, da se volitve kar najbolje izvrše. Iz tega razloga so društveni poverjeniki in prijatelji, kakor tudi rodoljubi sploh naprošeni, naj opazujejo, kaj se v posameznih krajih z ozirom na volitve godi, naj poizvedujejo, kaj ljudstvo v tem oziru želi, ter naj blagovoljno oboje poročajo odboru društva „Sloga“ ob enem s svojimi opombami in opazkami, da bo društvo znalo urediti svoje korake v tej prevažni zadevi. Od srečnih volitev je odvisna sreča naroda; zato naj se nikdo ne odteguje delu in trudu.

V Gorici, 31. julija 1895.

ODBOR.

## Svojim volilcem!

Vsled splošno vladajoče pretežnosti narodnostnih idej so se žalibog povsod tako razvile narodne protivnosti, da ni več prostora načelom, ki jih jaz spoznavam in katerih ne morem zatajiti.

Če si nisem nikdar domisljal, da morem vsakomur ustreči, imam zdaj celó povod misliti, da ne morem skoro nikogar več zadovoljiti.

Po vesti mi torej ne ostaja drugega, nego da povrnem v Vaše roke državno-zborski mandat, s katerim ste me večkrat počastili in kojega izvrševanje mi postaja od dne do dne tim mučnije, ker so se pri volitvah združevali na moje ime glasovi raznih političnih in narodnih strank.

Poslavljam se od Vas, prosim, sprejmite izraz iskrene hvaležnosti za laskavo zaupanje, katero ste mi blagovolili ohraniti skozi dolgo let in koje mi ostane trajno v prijaznem spominu.

V Št. Petru, dne 25. julija 1895.

Fr. Coronini.

## Tužni Korotan.

Tudi cerkvena oblast se je pridružila zatiralcem slovenskega naroda v toliki meri, da mora vskipeti svete jeze sleherno srce, ki je udano svoji veri in narodu. V „Slov. Narodu“ od 27. m. m. je priobčilo 23 mož članek, ki doleti nemilo v srce slehernega Slovenca. Tam čitamo med drugim:

„In res se godijo reči, kakoršnih do sedaj nismo bili vajeni! Slovenske duhovnike pošiljajo mej Nemce, nemške pa mej Slovence, brez ozira na to, da Nemec trdih Slovencev ne more poučevati v verskih resnicah in jih spovedovati, da je torej vsak tak za duhovno službo mej Slovenci popolnoma nesposoben. V slovenski Pliberg so sedaj poslali trdega Nemca Eichholzerja za kaplana! Fara Pliberk šteje 4230 duš, in sicer mesto samo 1105, vsi drugi so v čisto slovenski okolici. V mestu je pa tudi komaj kakih 100 pristnih Nemcev, vsi ostali, kar jih je po ljudskem štetju za Nemce zapisanih, so le posili-Nemci in znajo vsi slovensko. Izmed tistih 100 pristnih Nemcev in pa izmed nemškutarjev-liberalcev pa malo kateri v cerkev zahaja, še manj pa k spovedi hodi, in tako se lahko reče, da je v Pliberku mej 100 izpovedanci 99 Slovencev in le jeden sam Nemec. Dokler sta bila oba kaplana Slovenca (in to je bilo do sedaj vedno tako), sta jih torej lahko vsak polovico spovedala; sedaj jih bo moral pa slovenski kaplan Hribar 99, nemški kaplan Eichholzer pa bo svojega edinega Nemca spovedal, a potem pojde na sprehod, dočim se bo g. Hribar za njega potil v spovednici. Pa pustimo to na stran! Vprašajmo dalje, kako bode nemški kaplan Eichholzer poučeval v šoli v Ljibučah, kamor zahajajo izključljivo samo slovenski otroci? Ali ne bode prisiljen nemškim učiteljem pomagati naše slovenske otročice ponemčevati, ali jih pa v seznavanju naših verskih resnic zanemarjati? Ali ga bode tudi tu moral zopet nadomestovati slovenski kaplan Hribar, kateremu je že itak več posla opravljati, nego mu ga pripada? Brez dvojbe bode torej pri tem trpela naša mladina, katero bode odslej nemški kaplan tudi pri poučevanju veronauka trpinčil z nemškim jezikom, ker slovenskega prav nič zmožen ni. In tako početje naj mi mirno gledamo in liho prenašamo? Krivica, ki se nam s tem dela, je vnebovpijoča! Kje so naši možje, kje naši voditelji? Kje je naše katoliško-politiško društvo, ki je osnovano v varstvo katoliških in slovenskih pravic za Slovence na Koroškem, in ki je v prvi vrsti poklicano, stopiti tu na noge, ter veleli našemu škofu dr. Kahnu, da po tem potu ne sme dalje hoditi, ako hoče, da slovenski rod res še nadalje ostane zvest svoji katoliški cerkvi?

Pa to ni še vse! Naj tu navedemo še drug slučaj: Št. Jurij pod Dobračem v Ziljski dolini je slovenska fara, le v Rutah je nekaj Nemcev. Sedaj je bil tam farni oskrbnik češki rojak Josip Svaton, ki dobro slovenski zna govoriti in pisati. Nakrat je bil Svaton premeščen za kaplana (!) v nemški Št. Mohor; — v slovenski Št. Jurij so pa za provizorja poslali dosedanjega šmohorskega kaplana Schmidta, ki čisto nič slovenski ne zna; a ta je bil vendar tako pravičen, da je šel sam prosit, naj se ga ne premešča na to mesto, ker ni zmožen slovenskega jezika in torej ne bode mogel povsem zadoščati svojim duhovskim dolžnostim. A vse ni nič pomagalo! Reklo se mu je na kratko, da se s časom že toliko nauči, da bode mogel tudi Slovence umeti, kaj da želijo od njega. Ta slučaj je še bolj vznemirjajoč in vnebovpijoč, kakor oni v Pliberku; kajti tam sta poleg nemškega ka-

pelana še slovenski kaplan in slovenski dekan, ki zamoreta s Slovenci občevati in umirajoče spovedati: v obširni Št. Jurijski fari bo pa nemški provizor Schmidt sedaj jedini duhovnik. Ako kak človek na smrt zboli, on ga ne more spovedati, revež bo moral umreti brez sv. zakramentov; ali pa hočejo morda pri našem knezoškofjskem uradu, da se bomo Slovenci še pri spovedi morali posluževati tolmačev? Saj se tistih še pri drugih uradih ne moremo odkrižati! Moreta li sedanji naš knezoškof dr. Khan in njegov nemški kancelar tako nezaslišano postopanje zagovarjati ter na svojo vest vzeti?!

Kaj takega doslej res še ni bilo v naši škofiji, tudi pod knezoškofom dr. Fundejem ne, katerega so nekateri celo za nemškega liberalca imeli. Ali pa morda nimajo slovensčine zmožnih duhovnikov? Ko bi jih ne imeli, bi mi nič ne rekli in morali bi trpeti; ker jih pa v obilnosti imajo, zato nas pa sveta jeza kolje, da nemškim liberalcem in njihovi glavi na ljubo ne privoščijo slovenskemu ljudstvu slovenskih duhovnikov, o katerih dobro vemo, da znajo slovenski, pa so obsojeni v Nemcih služiti. Nekateri hočemo našteti imenoma: Vintar je rojen Kranjec, bi rad mej Slovenci bival, pa ga vedno po nemških krajih okrog porivajo, najbrže le iz političnih (Schmidt-Gobančevih) nagibov; Anton Sturm, mlad koroški Slovenec, služiti mora mej Nemci v Reisachu na gorenjem Koroškem; Vekoslav Hutter, vnet slovenski rodoljub in mlad pisatelj, je sedaj obsojen, da mora živeti v Ettendorfu itd.; nadalje so mej Nemci gg. župnik Luka Vršek (spodnji Štajerec) in provizor Primož Matevžič iz Žrelca. Poleg teh je še več starejših slovenskih duhovnikov mej Nemci. — Imamo pa tudi lepo število mladih rojakov iz bratske nam Češke, ki so se potrudili, da so se naučili našega jezika; tisti bi rajši mej Slovenci služili, a gonijo jih po nemških krajih okrog, na gavijski nemških liberalcev in nacionalcev, da jih ti prav grdo gledajo in po svoji navadi psujejo.

Našteli smo torej več Slovencev, ki so same čvrste, mlade moči in znajo dobro slovenski, pa morajo mej Nemci služiti, in nasteli bi lahko celo vrsto Čehov, ki so se v bogoslovju slovensčine učili in bi se je v praksi v nekih mesecih do cela naučili, ako bi jih dali v slovenske kraje. Ali imajo potem pri škofjskem uradu kak izgovor, zakaj da v slovenske kraje sedaj nemške duhovnike pošiljajo? Ako bi Nemci bili in slovensko dobro znali, potem bi se dalo še govoriti; saj imamo nemškega rokajaka-župnika v Globasnici in ravno tako tudi v Grebinjskem Klostru, pa oba znata dobro slovenski, da lahko svojo službo opravljata; takih Nemcev pa ne moremo rabiti na slovenskih farah, ki našega jezika ne umejo. Za koga nam pa bodo? Dokler ima škofjski urad dosti slovensčine zmožnih duhovnikov na razpolaganje, naj se jih poslužuje in naj bi jih ne samo v slovenske, ampak tudi v jezikovno mešane kraje pošiljal, kakor n. pr. v Celovec, Beljak itd., in sicer v prvi vrsti take, obeh jezikov zmožne Slovence in Čehe. Ako bode pa isti v slovenske fare, kakor Pliberk in Št. Jurij, pošiljal nemške duhovnike, potem tega ne bomo



več mirno trpeli in gledali, marveč bomo prisiljeni, radi ali neradi, pritožiti se tam, kjer upamo še uslišani biti, t. j. pri sv. Očetu v Rimu; tam mislimo nima baron Schmidt-Zabiérow še nobene besede, in ker njegova moč do tje ne sega, zato pa tudi upamo svojo pravico najti. (To je pač edina pot! Naprej! Ured.)

Čudimo se pa, da se čisto nič ne ganejo naši slovenski stolni kanoniki in da to krivično postopanje kar tiho in mirno gledajo. Ali morejo to zagovarjati pred svojimi vernimi rojaki, kar se pri nas zdaj uganja od višje cerkvene oblasti? Ali nimajo nobene besede več o tako važnih rečeh? Kam pa pridemo Slovenci, ako pojde tako naprej! Našemu knezoškofu in sedanjemu njegovemu kancelarju se bode morda vendar še dopovedati dalo, da Pliberk ni nemško mesto: hlapci in dekle, ki so bili za Nemce zapisani pri zadnji ljudski štetvi, niti za to ne vedo, kdaj in kako se je zapisovalo. Poprašajte za svet svoje duhovne brate po deželi, in po tem se ravnajte in sodite.

V imenu velikega števila koroških Slovencev izrekamo tedaj nado in željo, naj se ta klic ne prezre, da deželna cerkvena oblast ne pride v slab svet, kakor bi ne stala v službi katoliške rimske cerkve, ampak v službi naših političnih nasprotnikov, nemških liberalcev in njih prostovoljnega zastavonosca Schmidt-Zabiérowa. (Sledi 23 podpisov.)

## Domače in razne novice.

\* **Deželni šolski svet** je imel v soboto svojo sejo. Brez dvoma se je bavil tudi z bodočo slovensko šolo v Gorici. Upamo, da je uvaževal razloge uvodnega članka „Iz zivljanje“ v zadnji „Soči“, kajti ni se nadejati miru v Gorici, dokler bomo Slovenci tako infamno izzivani, kakor bi se zgodilo s šolo v sredi podturnskih smetišč: Zaupamo v trezno modrost mož, ki sedé v deželnem šolskem svetu — izvzemši dr. Pajerja — da se ne bodo dali poditi v kozji rog od peščice zaslepljenih strastnežev.

\* **„Goriški Sokol“** je imel v nedeljo popoldne malo posvetovanje, kaj storiti, da začne društvo čvrsteje delovati. Pri tej priliki se je oglasilo 12 Sokolov, da si omislijo obleko v teku tega meseca; vsakdo je obljubil, čvrsto delovati v prosep društva in pridobivati mu članov. — To je potrebno toliko bolj, ker v septembru pride „Tržaški Sokol“ in treba bo od naše strani storiti narodno dolžnost! Za zdaj prosimo le toliko: naj vsak Sokol pridobiva članov v društveni obleki! Na zdar!

\* **Veleč. g. dr. Ant. Gregorčič** je odšel v četrtek za kratek čas v Kamnik, da se nekoliko oddahne po trudapolnem delu več mesecev zapored. Kedar je g. poslanec na Dunaju, ima obilo opravila, kedar pride domov, dobi ga tukaj še več, kajti razna društva, katerim je duša, in posebno šolski in vzgojevalni zavodi v Gorici in okolici dajo obilo skrbi in dela. Zadnji čas je dal mnogo skrbi boj za slov. šolo in kar je s tem v zvezi. — Gosp. poslancu želimo, da bi se dobro odpočil v prijaznem Kamniku.

\* **Deževje.** Zdihovali smo po dežju, a zdaj imamo še preveč tega daru božjega, kakor se često rado dogaja. — Nekje v hribih je živel očanec, ki ni hotel nikdar udeležiti se procesije za dež, rekoč: „Nak, jaz že vem, kak je ta izprošen dež!“ — Ponekod v hribih se je vsipala z neba tudi gosta in debela toča, da je vse pobila. Okoli Tolmina je baje uničila vse poljske pridelke. Dal Bog, da bi se ne uresničila ta govorica, kajti bilo bi zares bridko gledati ona bujna polja zdaj po toči. Ubogi kmet!

\* **V nedeljo** ni bilo tombole in javnega plesa v Gorici; preložili so oboje na prihodnjo nedeljo, kajti prodali so bili še takó malo srečk, da je bila blamaža neizogibna. Zdaj pa se bo dalo v 8 dneh še nekaj bobnati. — Dušni pastirji v okolici naj bi toplo priporočili v cerkvi, naj se nikdo ne udeležuje takih razveseljevanj v Gorici!

\* **Vsem rezervistom**, ki so povabljeni k orožnim vajam za dan 14. t. m. v Trst, naznanjamo s tem, da se jim je predstaviti še-le 15. t. m. To je razglašeno vsem županstvom s posebnimi okrožnicami.

\* **Kolesarsko društvo „Gorica“** je imelo v nedeljo ustanovni občni zbor. Pripravljalni odbor je bil iz nova potrjen. Mesečina bo znašala za letos 20 kr. Potrdila se je dosedenja obleka. Določilo se je društveno znamenje; ko bo izdelano, ga opišemo, da ga bo vsakdo poznal. Potrdil se je vozni red, kateri je že prej sestavil odbor. Vsak ud dobi malo knjižnico s pravili, voznim redom in izkaznico. Odbor stori takoj potrebne korake za vožnjo čez laško mejo. — Iz Bolca je došel brzoglasen pozdrav, ki naznanja ob enem, da 6 gospodov pristopa k društvu. Enako se nadejamo od drugih kolesarjev na deželi. — Po zborovanju je naredilo 8 kolesarjev mali izlet do Ajševice, kajti grozil je dež, ki jih je na povratku res nekoliko nadlegoval. — Nadejamo se, da se to društvo krepko razvije, da bo delalo tudi na sportnem polju čast našemu narodu. Krepko naprej. Zdravo!

\* **200.000** raznovrstnih zavitkov ima na razpolago naša tiskarna, posebno za posetnice, urade in trgovce. Kdor vzame 1000 zavitkov skupaj, dobi tisek skoro zastoj. — Naša tiskarna izdeluje najličnejše posetice (vizitke).

\* **Iz kobariškega Kota:** „Dne 31. julija je umrl v Čedadu pri svoji hčeri daleč znani g. Ivan Čuš iz Sedla v 72. letu starosti. Rajnik je bil podjeten mož, znan na daleč okrog; bil je tudi predsednik stavbenemu odboru pri zidanju nove vikarijske cerkve v Sedlu, začete l. 1874., blagoslovljene l. 1878. (To zidanje ima svojo zgodovino! Žal, da tožbe radi njega še danes ni konec. „Bolja kratka sprava nego dolga pravda!“ bi bilo tudi tu na mestu.) Naj rajni mirno počiva!

\* **Peronospora na — krompirju v Furlaniji.** — Tržaškemu „Piccolu“ pišejo iz Gorice, da je napadla peronospora tudi krompir v Furlaniji uprav tako, kakor listje na trtah. Namerujejo uporabljati tudi proti tej bolezni bakreno zveplenino.

\* **Iz Trnovega pri Gorici** nam poročajo, da je strela udarila v pročelni kamen na zvoniku ter ga razdvojila tako, da je polovico kamena zagnala čez streho cerkve sedem metrov daleč, polovica pa je udarila skozi streho in se ustavila mej strešnimi lesnimi stebri, ki so ga zadržali, da ni udril skozi oboke v notranjost cerkve. Strela je krožila po zvoniku, cerkvi in slednjič udrila na prostem v zemljo, kjer je zapustila sled. Cerkev ni imela strelovoda. Škodo cenijo na 1000 gld. — V nedeljo jutraj pa je treščila strela v Gorici v gozdič za hišo Angele Ritter v ulici Dogana ter poškodovala več dreves.

Prvi slučaj nam zopet jasno dokazuje, kakó potrebni so strelovodi posebno pri zgradbah na kaki višočini, kakor je to na Trnovem. Varčnost v tem pogledu znači le slabo gospodarstvo. — Zató priporočamo toplo vsakomur, naj si zavaruje svoja poslopja na dva načina: proti ognju in streli pri naši slovenski zavarovalnici „Slaviji“, proti streli pa še posebej z dobrim strelovodom.

\* **Vrl novinec.** Nič ne bo prekasno, ako tudi pozno prinesemo to zanimivo „novico“: „V Tržiču se je po vojaški nabiri prebrala prisega zbranim novincem le v italijanskem jeziku, dasi je bilo tam tudi več Slovencev, ki so pa le malo ali nič razumeli, na kaj in zakaj jim je priseči. (Lepe razmere!) Zato moramo pohvaliti mladeniča Pahorja iz Jamelj, da ni hotel priseči in je zahteval, naj mu berejo prisego v jeziku, katerega razume. Pa — oj nesreče! — nikogar ni tu, da bi znal slovensko — brati. Zato iščejo po mestu kakega Slovenca, slučajno pa dobé in pripeljejo v dvorano očeta istega mladeniča. Nič ni pomagala jezica nekaterih, ki so javno pitali Slovence s „porchi schiavi“, — Konečno se je tudi v Tržiču

prisegala zvestoba in udanost cesarju v slovenskem jeziku. — Ravnopravnost, kje si?“

\* **Rojak, ki nam dela čast.** — Poizvedeli smo, da naš rojak, diplomovani arhitekt g. Maks Fabiani iz Kobdilja na Krasu, je predložil mestnemu starestinstvu ljubljanskemu svoj načrt za občno uravnavo (regulacijo) stolnega mesta Ljubljane. Kakor povzamemo iz doslega nam poročila, obsega ta študija: 1. splošen načrt; mera: 1: 5000 2. glavni načrt; za reguliranje (v štirih delih; mera: 1: 2880). 3. perspektivno risan reguliran Marijin trg in Francov (Fransčičanski) most. 4. podrobne študije. — Žal, da nismo imeli prilike, ogledati si vsega projekta; sklepamo pa že iz dotičnega kratkega ali povsem stvarno sestavljenega poročila, da ta projekt zasluži obče zanimanje in uvažanje. Naj bi merodajni krogi resno prevdarili to zadevo in delali na tó, da nesrečna slovenska stolica ustane iz svojih razvalin prenovljena in okrašena v čast in ponos naše mile domovine. — Gospod Maks Fabiani, o katerem smo poročali že pred kakimi tremi leti, da je napravil na dunajski tehnični visoki šoli z izbornim uspehom diplomski izpit iz arhitekture, ter vsled tega dobil državni potovalni stipendij, proučeval je nad dve leti starorimske in starogrške klasične stavbe v južni Italiji in na Grškem, kakor tudi srednjeveško in moderno arhitekturo v Italiji in Belgiji. — Preteklo pomlad, vrnivši se s svojega potovanja, je razstavil svoje potovalne študije v dvorani društva inženjerjev in arhitektov, o čemur so pisali razni dunajski časopisi jako laskavo. Pri zgradbah monumentalnih stavb (cerkvá i. t. d.) naj bi se pač vsi Slovenci ozirali na tega vrlega rojaka, ki je, kolikor nam je znano, jedini slovenski diplomovani arhitekt.

\* **Premembe pri učiteljsku v sežanskem šolskem okraju.** G. Josip Ravbar, začasni učitelj v Zgoniku, je postal ravno tam nadučiteljem, g. Janko Štrukelj definitivni učitelj v Dutovljah je imenovan učiteljem na Devinščini pri Proseku; na njegovo mesto pride začasni učitelj g. Ivan Kiferle v Škrbini, g. J. Macarol potovalni učitelj za Srednje-Kambersko pojde za učitelja v Avber. Potrjena sta definitivno na svojih mestih gg.: Svitoslav Starec v Kobljeglavi in Ivan Burdijan v Koprivi.

\* **Tomajsko vinarsko društvo** imelo je v letu 1893., kakor posnemljemo iz „Primorskega lista“ — lepega pridelka v družbenem vinogradu; a letos so se družabniki prepričali na shodu dne 28. m. m., da je trtna uš uničila 2000 □m. tega vinograda. Sreča, da je društvo nasadilo in veči del tudi že pocepilo 3000 □m. površja. Ima tudi pripravljenih požahnjenih trt, koje posadi na mesto uničenega vinograda.

\* **Radodarni doneski.** — Za „Slogine“ zavode so dalje darovali: Veleč. g. dr. A. Gregorčič zopet 100 gl. — Preč. g. J. Pernel v Kobaridu 5 gl. — Č. g. J. Vidmar v Logeh 5 gl. — Č. g. Ant. Sfiligoj v Kostanjevici 1 gl. — Pek g. K. Drašček v G. 2 gl. in 120 kolačev za otr. vrte. — Svečar g. J. Kopač 120 sladčic. — Trgovec g. G. Likar 70 podobic. — Trgovec g. Ivan Hausner za podobice 50 kr. — Č. g. Jos. Golob v Podgori 1 gld. — Iskrena hvala imenom naše mladine. V takem delu je naša prihodnost. Delajmo torej!

\* **Odlikovanje.** — Z Dunaja poročajo: Nj. Vel. cesar podelil je grofu Franu Coroniniju red železne krone I. reda. Tem povodom so poslanci Burgstaller, Luzzato in Stalitz brzoglasno čestitali svojemu bivšemu mnogoletnemu načelniku kluba.

\* **Šolske vesti.** — Na mesto pokojne učiteljice gospe Urbančič je bila imenovana kot vadnična učiteljica neka g. čna Saveriny, supletinja na nemški dekliski šoli v Trstu. — Ali razume slovenski, nam ni znano.

— Na goriskem učiteljsku je razpisano mesto učitelja za risanje. Prošnje do 20. avgusta.

\* **Vitez Rinaldini** je bil 23. in 24. julija na Trnovski planoti. Uradni svet se je



sukal okoli njega, razkazoval mu bogastva in lepote državnih gozdov — prebivalstvo je pa bilo povsem hladno. In to je naravno, takó naj mu pokažejo povsod, da smo primorski Slovani v neizprosni opoziciji proti njegovi vladi, katero smatramo kot nesrečo za deželo in državo. — S trnovske planote se že od nekdaj veliko ljudij priseljuje v Gorico. Ljudstvo pa vidi, kakó zadnje čase postopajo z mestnimi Slovenci Rinaldinijevi Benjaminčki Venuti, Maroni in vsi taki zmerni, nešovinistični patrijotje. Naravno, da Rinaldini ne more imeti le najmanjše simpatije slov. naroda.

**Vipavska železnica.** — Naša državna poslanca sta prinesla z Dunaja radostno vest za vso Vipavsko dolino, da je železnica z normalnim tirom povsem zagotovljena. Vlada predloži načrt državnemu zboru že na jesen ali najdalje na pomlad. — Sedanji trgov. minister je bil lani pri pregledovanju merjene črte, o čemur smo obširneje poročali; kar je zgovoril takrat, istega mišljenja je še danes. — Da se je to uprašanje takó ugodno zasukalo, zahvaliti nam je tudi odločno postopanje nekaterih znanih naših deželnih poslancev v zadnjem zasedanju. Hvala jim!

**Častna občana!** Občinsko starasinstvo na Serpenici je izvolilo s soglasnim sklepom v seji 21. m. m. častnim občanom deželnega glavarja Franca grofa Coroninija in tolminskega glavarja Miroslava grofa Marensija. Diplome izdeluje na pergamentu naš krasopisec, risar in slikar g. Feigel v Gorici.

**Naša državna poslanca** dr. Gregorčič in Alfred grof Coronini sta se pobrinila tudi za naše cestne zadeve, predno sta zapustila Dunaj. — Namestništvo v Trstu je dobilo ukaz, da popravi še v letošnjem letu na Predelu vse škode, ki jih je naredila povodenj leta 1891., ter mu je obečana izredna podpora, ako bi ne zadostoval znesek, ki je v to namenjen in ki znaša blizu 55.000 gld. Na namestništvu in njegovih uradnikih je torej, da se cesta od bolške Kluže do Predela vendar enkrat popravi. — Ob enem je bilo namestništvu naročeno, naj priredi načrte za to, da se odpravijo klanci na državnih cestih med Kobaridom in Srpenico. — Pričakovati je, da se to zgodi in da se bo popravljane koroške ceste, tudi pri Rodežu, bolj hitro vršilo nego do zdaj. Dosedanji načelnik stavbinskega oddelka v Trstu vitez Hohenstern je šel v zaslužni pokoj; a na njegovo mesto je imenovan kot višji stavbeni svetnik mladi in čili mož Anton Porenta, ki je bil slednja leta pri ministerstvu na Dunaju in ki pozna naše kraje in je vnet za to, da se vendar enkrat kaj stori. — Most pri Rodežu, branjska cesta, zapotoški kolovoz in druga manjša dela pridejo tudi na vrsto. — Za cesto ob levem bregu Soče od Kanala do Sv. Lucije ter iz Soče v Trento dá vlada za prvo 50.000, za drugo 15.000 gld., ako dovoli dežela 15.000, oziroma 5.000 gld. — Na enak način bo vlada podpirala cesto ob levem bregu Soče od Sv. Lucije skozi Tolmin do Kobarida, ko bo napravljen potreben načrt. — Cesta po Baški dolini se bo nadaljevala, ona ob Idriji pa popravljala. Da se bo to hitreje in uspešneje godilo, premeni se stavbena ekspozitura v Tolminu v stavbeni oddelk, ki bo odvisen od okrajnega glavarstva in njemu podložen. Od c. kr. okrajnega glavarstva v Tolminu bo odvisno, da se bodo ondašnja dela na državnih cestah hitreje, točneje in natančneje vršila nego do zdaj. — Državnima poslanca spono pa hvaležni, da se vseh naših potreb spominjata ob vsaki priliki. (Tu se jasno vidi, kakó imata naša poslanca vedno pred očmi vsestranske koristi našega ljudstva. In s koliko temeljitostjo zagovarjata koristi svojih volilcev!! — No večkrat se pripeti, da se hoté neki ljudje kititi s papovim perjem in si — lasté zasluge, katere sta si pridobila edino le naša poslanca. Naj se nas ne privili, da bomo razločneje govorili).

**Deželnozborske volitve.** Službeni list razpisuje nove volitve za deželni zbor gorisko-gradiščanski. Volitve se bodo vršile: 1. Volitev poslancev kmetskih občin dne 16. septembra t. l. in sicer: za volilni in politični okraj Goriška okolica, Kanal in Ajdovščina

v Gorici; za volilni in politični okraj Gradiška, Kormin, Tržič in Cervinjan v Gradiški; za volilni in politični okraj Tolmin, Bovec in Cerklje v Tolminu; za volilni in politični okraj Sežana in Komen v Sežani. — 2. Volitev poslancev mest, trgov in industrijalnih krajev ter goriške trgovinske zbornice dne 19. septembra t. l. in sicer: za volilni okraj Kormin in Gradiška v Korminu; za volilni okraj Cervinjan, Tržič in Gradež v Cervinjanu; za volilni okraj Tolmin, Bovec, Kobarid, Kanal in Ajdovščina v Tolminu; za goriško trgovinsko zbornico v Gorici. — 3. Volitev poslancev veleposestva, in to: dne 23. septembra v Gorici za volilni okraj, sestojec iz političnega okraja Gradiška-Cervinjan-Tržič-Kormin, izvzemši krajne občine Devin, Doberdob, Bilje, Dolenje, Kozbana in Medana; dne 25. septembra v Gorici za volilni okraj, sestojec iz mesta Gorice ter političnih okrajev: Goriška okolica-Kanal-Ajdovščina, Tolmin-Bovec-Cerklje, Sežana-Komen ter gori omenjenih krajnih občin Devin, Doberdob, Bilje, Dolenje, Kozbana in Medana. — Na prvem mestu smo objavili poziv „Sloge“ do poverjenikov in rodoljubov v obče. Vsakdo naj stori svojo dolžnost! Treba nam bo največje složnosti! Zató pozor! Narodno vodstvo stori svojo dolžnost! Premišljajmo, delajmo, svetujmo vsak po svoji moči — in čakajmo. Nikake zaveze ali obljube na nobeno stran! Bog in narod!

**Odpoved grofa Franca Coroninija** je dala vsemu časnikiškemu in političnemu svetu povoda k mnogim razpravam. Visoko odlikovanje od strani presv. cesarja kaže, da uživa popolnoma zaupanje na najvišjem mestu. Govori se celó, da mu je odmenjeno zelo odlično, čene najodličniše mesto na dvoru.

Svojo političko pot je skoro gotovo dokončal, kajti Italijani se ga hočejo iznebiti. Celó „Corriere“ je izjavil, da Lahi sicer ljubijo Coroninija, ali sprejemajo njegovo odpoved. Lahonski listi drugih dežel ga pa napadajo takó grdo, da moramo celó kot polit. nasprotniki Coroninija obžalovati take nečuvne napade. Jasno je torej, da ga Lahi ne bodo več volili, Slovenci pa tudi ne, njegovemu političkovanju je torej konec. Skoro gotovo ne bo izvoljen niti v deželni zbor, ako ne pride našim rdečkarjem kak migljaj iz rdeče — pardon! — iz rmene hiše v Trstu!

Mi Slovenci imamo najmanj uzroka, obžalovati njegov padec. On je bil največji zaščitnik naših nasprotnikov; na najvišjem mestu jih je prikrival s plaščem ljubezni in kazal jih v taki luči, kakoršni niso. Njegova tiha beseda je izdala vselej več nego vsa javna ropotanja laških poslancev. Italijani so mu očitali, da ni odprl ust proti slovenskim napisom v Istri — a v resnici jih je zaprečil on, dasi javno ni nikdar nastopil.

Sicer je prijatelj našega naroda; načeloma je za popolno narodno enakopravnost in je v državnem zboru celó govoril za srednje šole v deželnih jezikih. Kot deželni glavar je pa potiskal slovenščino v zadnji kotiček! Ni imel toliko srčnosti, da bi tudi dejanski kazal svoja načela.

Smelo smemo trditi, da grof F. C. je žrtev Rinaldinijeve vlade, pod katero so začeli nečuvno predrzo dvigati glave skrajni lahonski in irredentovski življi, katere pa „tržaška babura“ slika kot dobre, zmerne, nešovinistične lojalne državljane! Tem ljudem je Coronini na poti, ker on je pošten Avstrijec, kar oni ne marajo biti. Zato stran z njim! Dosegli so! Ali kesali se bodo bridko, a baš tega se smemo veseliti mi!

**C. kr. preziranje.** — To je že neodpušljivo, kakó vse c. kr. oblastnije rade prezirajo Slovence! V „Corrieru“ od 27. jul. smo čitali razglas št. 425. tukajšnjega c. kr. gozdnega ravnateljstva, ki ponuja večje množine lesa. Lesni trgovci so večinoma Slovenci, vendar gozdna uprava ne čuti potrebe, razglašati svoje reči tudi v slovenskem jeziku! —

V „Corrieru“ od torka smo čitali pa neki razglas c. in kr. intendance 6. voja. Tudi ta oblast razglašá torej le Lahom svoje ponudbe, za dvetretjinsko število v deželi se pa ne briga. — Čudno, da ne po-

siljajo svojih razglasov tudi videmski „Patria del Friuli“!

**Kje je Gorica?** — Irredentovci radi klepetajo o italijanski zemlji, kedar govoré o Gorici. Kakó otročja laž je tako govorjenje, osvedoči se vsak Lah sam, ko ne more narediti niti stopnje iz Gorice, da ne začuti čisto slovenskih tal pod nogami in svežega slovenskega zraka okoli sebe. Še za žejo bi umrli, da ni vode s slovenske zemlje; uprav zdaj se pogajajo s slovenskim državnim poslancem grofom Alfredom Coronini-jem, da jim dá še nekoliko naše slovenske vode. Torej vse slovensko!

Ali celó sestavljajo sedanjega volilnega reda so jo povsem izročili — Slovincem. Evo.

Veleposestniki volijo v dveh skupinah po tri poslance; jednemu pravimo laško, drugemu slovensko veleposestvo.

Prvo obsega gradiščanski okraj, izvzemši slovenske županije Devin, Doberdob, Biljana, Medana, Dolenje, Kozbana. — Drugo pa obsega vse tri slovenske okraje, gori omenjene slov. županije gradiščanskega okraja in — goriško mesto. Vidiš, ljubi bratec „Corriere“, v kakej družbi je Gorica! Naše središče je, vidiš bratec, pa naj ti je to ljubo ali ne!

**Taki so!** — „Eco del Litorale“ se je jezila, ker smo odsvetovali svojim rojakom udeležbo pri javni tomboli tukajšnjega laškega podpornega društva. Pazljivim čitateljem našega lista je gotovo znano, kaj je pisala „Eco“. — No zdaj se je spravil na njo tudi neki dopisnik irredentovske „Patrie del Friuli“, ki odločno zavrača, da bi udje laškega podpornega društva ne bili popolni Italijani. Le dr. Frapporti-ju očita, da je član „svetega Mohora“, in dežnikar Ferrario, da je Slovincem prijazen — a še ta dva izbačejo pri prihodnjem obnem zboru iz odbora. — Radovedni smo, kaj porekó temu članku razni gospodje, ki niso Italijani, a so člani društva in celó odbora. Ako bo potreba, jih bomo imenovali.

**Kako je hitro!** — Kdo? Naše redarstvo! — In kdaj? Kedar treba zgrabiti kakega Slovence za vrat. Evo dokaz!

Redar je zatožil Slovence L. Hrovatina, da je danes 14 dnij po noči slovenski prepeval v kolodvorski restavraciji. V istem času so gotovo tulili po raznih spelunkah naši laški kulturonošci, a ovadbe ni bilo nobene. Toda Hrovatin je dokazal s pričami, da ga niti v restavraciji ni bilo; redarstvo ga je seveda oprostilo. Jedna priča — g. J. Velušček — je pa izjavila v svoji nedolžnosti, da je ona bila v neki družbi v isti restavraciji in ona je poskušala peti, kajti nikjer ne stoji zapisano, da se tega ne sme. — Na to je bil kaznovan g. V. na 2 gld. globe! Došel je za pričo, a redarstvo ga je kar kaznovalo za dejanje, ki ni in ne sme biti kaznjivo! Tako se godi Slovincem v Gorici!

**Živinozdravnikov nimamo!** — Obče čutimo ta nedostatek! Zato pa pošiljajo na slovensko zemljo zagrizene nasprotnike, ki menijo, da smo tudi Slovenci živina po receptu dr. Maronija. Čas bi bil, da bi se naši mladeniči poprijeli teh nauk — Ministerstvo je razpisalo za prihodnje leto 10 podpor po 300 gld. za mladeniče, ki hoté iti v živinozdravniški tečaj na Dunaj. To bi bil za marsikoga dober kos kruha, ki ostane slovenskim sinovom!

**Zopet straši „ruska“ zastava** našo irredento; celó onkraj črno-rmenih kolov se tresejo pred njo! Pripovedujejo namreč svojim vernim ovčicam, da so na Ajševici morali Italijani odkrivati se — „ruski“ zastavi. Strašno!

Kaj je bilo? Na ajševski ples je prikorakalo 120 mladeničev iz šempaske županije; na čelu je ponosno nosil mladenič B. slovensko trobojnico, mladeniči pa so prepevaje korakali za njo.

Na Ajševici sta začela redarja delati trobojnici neumestne ovire, kar je mladeniče zelo razdražilo; le trezni hladnokrvnosti nekaterih uplivniših mladeničev se je zahvaliti, da se ni pripetilo kaj hudega. Redarja namreč najprej nista pustila, da mladeniči prestopijo meje goriške občine s trobojnico.



Nam je neumljiva tako neumestno ravnanje redarjev! S slovensko trobojnico gremo lahko povsod, kakor s cesarsko zastavo, a nikdo ne sme tega braniti! Kdor to dela, ruši zakon, žali jeden cel narod; takega treba postaviti na zatožno klop! No pozneje so mladeniči došli in redarja sta dovolila, da mladeniči smejo pet minut razobesiti trobojnico. Mladeniči so postali nagajivi in so po petih minutah na drugem koncu hiše zopet razobesili zastavo. (Ali je tako postopanje redarjev dostojno njihove službe? Ako ne umejo svojega posla bolje, nego da po nepotrebnem dražijo mlado kri 120 mladeničev, potem naj ostanejo raje doma, ker takó ne delajo reda, pač pa nered, ki ima navadno še druge posledice. In za vse posledice tega dné delamo odgovorno nesposobnost, breztačnost redarjev!) — Ko so se mladeniči vračali z zastavo domov, srečali so kake štiri znane Lahe. Tem so rekli: če poznajo to zastavo? Oni so rekli, da jo poznajo, da je to slov. zastava. Na to mladeniči: „Tedad odkrite se ji!“ Lah so se odkrili in — mirna Bosna. Ta komični prizor vinjene mladine pač ne zasluži kazni, pač pa breztačnost redarjev, ki so razgrela to mlado krv, da je vskipela čez dovoljene meje.

**Krivična razdelitev poslancev.** — Mesto Gorica voli dva deželna poslanca, dasi ima komaj 21.000 prebivalcev; ker voli tudi trgovinska in obrtniška zbornica dva poslanca, v kateri imajo pa izključno oblast tisti volilci, ki volé tudi kot mestni volilci — tedaj zastopajo Gorico nič manj nego 4 poslanci! — Takozvana furlanska „mesta“ imajo tudi dva poslanca, in sicer Červinjan, Grado in Tržič jednega, Kormin in Gradišče tudi jednega. To je krivica na očitno škodo Slovencev. Takó so naši nasprotniki potisnili deželni tretjini 11 mandatov v roke, dočim ostali dve tretjini jih imate le 10. Poleg vsega tega se drznejo ti ljudje še jezicati o nekaki krivičnosti volilnega reda! Palica!

**Predelska železnica** ni zagotovljena; a reči moramo, da ima dandanes veliko več upanja nego pred 5 ali 10 leti, in da je celo verjetno, da se bo gradila. Občine po soški dolini so vse mogoče storile, da bi dobile železniško zvezo čez Predel. Pa tudi naši poslanci so vršili in vršijo v tem oziru svojo dolžnost. Ne zменеč se za gorisko in tržaško irredento, ki noče zveze z Dunajem, delovali so in delujejo na to, da bi se izpolnila ta srčna želja naših gorskih prebivalcev, ki bi bila ob enem tudi goriškemu mestu v največjo korist. Važnost in potreba predelske železnice se sploh priznava in upati je, da skupnemu prizadevanju naših občin in naših državnih poslancev, kakor tudi poslancev drugih dežel, se posreči, da dobimo železnico, za katero se borimo in trudimo že tri desetletja. Zato ne poslušati onih, ki bi radi sejali mej narodom nezaupnost do državnih poslancev, češ, da se ne potegujejo za to železnico. Niti državni uradnik, kateremu so žandarji in državne blagajnice na razpolago, ne more vsega vršiti; toliko manj poslanec, ki ima edino orožje in sredstvo — svoj glas.

**Slovenska propoved v Podturnu.** — Iz Podturna nam pišejo: „Zadnjo nedeljo min. meseca ob 3½ pop. imel je slovensko propoved sam dr. Baubela; poslušalcev je bilo v dobrem številu: držal se ni na dolgo, ampak vse lepo v kratkem povedal, da so bili vsi navzoči zadovoljni. — Slišati je bilo, da so neki zagrizenci rekli, da napravijo protest (kdo? znabiti tistih par, kateri naj bi raje nekaj bolj pazili na svoje domače delo?). Iz dobrega vira pa vemo, da naj protestujejo kolikor hočejo, jim ne bo ustreženo, ker g. dr. Baubela hoče za zdaj takó, in da nikdo mu nima ukazovati, ker je Lahom že zadosti ustreženo v cerkvi, in da hoče tudi Slovencem ustreči. (Na tej dobri volji dvomimo! Udal se je pritisku! Ured.) Propoved bode za zdaj vsako drugo nedeljo. — Uro za to je določil on sam, to je za popoldan, ker razun drugih je dosti služabnikov in služabnic, kateri se zjutraj ne morejo udeležiti propovedi, ker so tu in tam v službah. — Vsakemu svoje. — Toliko za danes.“

Zadnji „Prim. List“ pravi, da je bilo dvakrat več poslušalcev nego pri laskih pro-

povedih, dasi slov. propovedi ni naznanil v cerkvi, marveč je poslal mežnarja povedat v nekatere hiše. Čuden način naznanjevanja!

**Italo Venuti** se imenuje nadepolni sinko našega „zmernega, modrega, pametnega, nešovinističnega“ župana (druge naslove glej v „tržaški babi“). Ta Italo se ni nikdar šolal v Avstriji, o kateri vé torej le toliko, da dobro redi očeta in njega. V laskih šolah je pa slišal vsak dan o laški domovini, o laškem kralju itd. — morebiti celó o tem, da nekatere laške dežele še vedno zdihujejo pod avstrijskim jarmom. Ako ne v šolah, videl je pa povsod drugod take zemljevide, ki imajo one dežele že priklopljene Italiji; med temi je seveda tudi Goriška — njegov rojstni kraj.

Zdaj je napravil v — Padovi zrelostni izpit, in laški listi naznanjajo ta izredni dogodek v polni sapi in častitajo svojemu — Italu (Kakó krasno ime! Kakó pomenljivo! Kakor nalašč za župana avstrijske Gorice!) Kak duh vlada že v Avstriji med vročo laško mladežjo, je znano, saj jih morajo leto za letom celó zapirati radi veleizdajskih činov. Koliko huje je to v Italiji! Kar tam počenjajo ti mlekozobci proti Avstriji, je naravnost skandalozno, da more vse to mirno trpeti naša „zaveznica“. Kdo more reči, da taki uplivi niso še nič objeli mladega — Itala?! In ta utegne priti kdaj v Gorico! — No, kar se tiče nas Slovencev, mu že posvetimo, da bo vedel, čegava je ta zemlja; drugi naj pa skrbé sami za-se! Nič nam ne bo mar, če „tržaška tetka“ tudi njega proglasi, da je „zmeren, pameten, nešovinističen“.

**V Podgori** vendarle dobé šolsko poslopje po želji večine ljudstva na križišču v dolnjem delu vasi. Takó je v sklenil četrtak pomnoženi okrajni šolski svet po precej rezki borbi. — Nađejamo se, da bo odslej zopet mir v Podgori in da se vsi tamošnji rojaki združijo na složno narodno delo.

**V Dornbergu** je umrl 25. min. meseca č. g. Ignacij Kralj, bivši prefekt v goriškem malem semenišču. Bolehal je že skoro štiri leta in iskal je zdravja na Tirolskem in drugih zdravilišcih, ali zaman — in umrl je za sušico v grlu, pljuči so pa ostale zdrave. Pokojnik je bil rojen 12. sept. 1865. v Dornbergu, v mašnika posvečen pa 22. aprila 1889. — Naj v miru počiva!

**Tržne cene.** — Kava Santos gld. 145 do 150 do 152. Sandomingo gld. 168, Java 168, Cejlon gld. 185, Moka 198. Sladkor 30. Špeh 52 do 56 Petrolji v sodu 20½, v zaboju 640. Maslo surovo 75 do 80, kuhano 88.

Moka: št. I. gld. 12.50, II. 12, III. ogerska 10.50, IV. 11, — V. 10.50, VI. 10, — Otrobi debele gld. 450, drobne 450, gld. — Turšica navadna gold. 7.80 do 8.40. Oves gld. 7.50.

## Društvene vesti.

— Iz Gorice: — Kakor smo že poročali, dovolilo je c. kr. okrožno sodišče v Gorici upis pravil „vinarskega in sadjarskega društva za Brda s sedežem v Gorici, upisano društvo z omejeno zavezo“ v upisnik za pridobitna in gospodarstvena društva.

Ravnateljstvo, ki je bilo izvoljeno pri ustanavljanju zboru v Biljani dne 28. maja t. l. za sestavo in upis pravil, dovršilo je s tem svoj posel in nalogo; treba bo, da se izvolé sedaj redni, oziroma delujoči organi društva, ki so ravnateljstvo in nadzorstvo.

Predno se pa pride do pravilne sestave delujočih organov društva, morajo se briski rodoljubi in posestniki, ki so uneti ne le za napredek ampak tudi za blagostanje Brd, oglasiti se za ustop pri začasnem odboru vinarskega in sadjarskega društva v Gorici bodisi pri ravnatelju bodisi pri jednem ali drugem odborniku.

Vsak društvenik uplača vsaj jeden opravični delež po 10 gld.; kedor želi pa po več zadržnih ali opravičnih deležev, mora prijaviti vodstvu, katero o tem sklepa; novo, bodoče ravnateljstvo z nadzorstvom pa še posebej določí ustopnino društvenikov. Število društvenikov je sicer neomejeno, in v

društvo se sprejemajo posamezne in tudi skupne osebe. Kdor želi ustopiti, mora ali zato — kakor rečeno — oglasiti pri vodstvu — ravnateljstvu, katero dovoljuje ustop se ga pa odreka, ne da bi mu trebalo povedati uzrok. Sprejetje društvenika dobi šele tedaj pravno moč, ko je podpisal pristopnico ali društvena pravila.

Z ozirom na to, da ima društvo namen:

a) pospeševati vinarstvo in kletarstvo, vinsko kupčijo domačih vin, prodajo grozdja, svežega ter suhega sadja in v obče kmetijstvo (gospodarstvo) združnikov.

b) zagovarjati koristi briskega vinarstva, sadjarstva in kmetijstva v obče; podpirati poljedelstvo in z njim združene obrtnije, da se čedalje bolj dovršeno opravljajo; razširjati mej ljudstvom poduk o napredku poljedelstva sploh. V ta namen ima pravico, staviti pri mero-dajnih krogih nasvete, predloge, sestavljati pritožbe in spomenice;

c) nakupovati in razprodajati vino in grozdje, sveže in suho sadje, napravljati pivnice, skladišča v Brdih in izven Brd, zlasti podpirati svoje člane v vseh strokah pravega gospodarstva, — moramo briske rojake pozivljati, da se oklenejo tega prepotrebnega in prekoristnega društva.

Dolgo, dolgo smo že pogrešali takega društva, katero edino more povzdigniti blagostanje v naših Brdih; sedaj, ko je ustanovljeno, treba, da se ga oklenejo vsi Brici, premožni in manj premožni. Pomagajmo si sami, in Bog nam bo pomagal!

— Kolesarsko društvo „Gorica“ je konečno vendarle dovoljeno; namestništvo je potrdilo pravila. — Zdaj začne še le društvo delovati. Vsak slovenski kolesar bodi njegov ud. Tudi kolesarjem na deželi svetujemo, da pristopijo, ker imeli bodo s tem raznih ugodnostij. V Tolminu, Cerknem, Bolcu in drugod je že lepo število kolesarjev, ki naj vsi do zadnjega pristopijo.

— Dne 11. avgusta priredijo veterani iz Črnič in Dornberga svoj tretji izlet z godbo v Rihemberg. Odhod iz Dornberga ob 1½ uri popoldne. V Rihembergu bo svirala društvena godba in vršila se bo prosta zabava na vrtu g. Franceta Pavlica.

K temu izletu vabi uljudno vse veterane in njih prijatelje Načelnistvo.

— Učiteljsko društvo za toliminski okraj bode imelo letošnji občni zbor dne 8. avgusta t. l. v Kobaridu v šolskem poslopju s sledečim dnevnim redom: 1. Pozdrav predsednikov. 2. Poročilo tajnikovo. 3. Poročilo blagajnikovo. 4. Volitev novega odbora. 5. Posamezni nasveti.

Začetek ob 9. uri zjutraj. Odbor.

— Centralna posojilnica slovenska s sedežem (začasnim) v Krškem, je z odlokom c. kr. okrožne sodnije v Rudolfovem z dne 16. julija t. l. št. 880. registrovana. V (začasnem) načelstvu so gg.: Ivan Lapanje (ravnatelj), dr. Tom. Romih (ravnatelj namestnik), Flor. Rozman, Ivan Rupnik in Fran Ivanec, odborniki.

## Ostala Slovenija.

**Slovenci!** — Solze nam stopajo v oči, ko gledamo v podrtine naše ljube prestolnice, bele Ljubljane.

Pomagajte, Slovenci, Ljubljani in ljubljanski okolici — poginjajočema ob veliko-nočnem potresu letošnjega leta. Kolikor le morete, pomagajte; posebno sedaj, ko ni še minula prva doba silne bede in silnih potreb.

A po preteklih treh mesecih se polagoma vender le že umirja zemlja pod nami — umirjate se torej vi sami.

Zato je zopet došel čas, da se v obilnejši meri spominjate družbe sv. Cirila in Metoda — saj je tudi njo do živa pretresla velikonočna narodna nesreča.

Skrčiti hočemo sicer za enkrat svoje potrebe. Toda svojega narodnega poslánja pa nočemo skrčiti niti za trenutek.

Pomnite, rojaki, da duševno ohranjamo tisti Vaš rod, kojemu prvostoluje za sedaj nesrečno slovensko sredotočje: naša Ljubljana. Zato požrtvujoč se in polno desnico darujoč ljubi Ljubljani in nje mili nam oko-



lici, delite ob enem vsaj svojo levico drobtinici družbi sv. Cirila in Metoda v pomoč.

Slovenci! posebno Ve izvankranjske Slovence in Vi izvenkranjski Slovenci — tega si bodite svesti vsak čas, da kranjski potres naše vseslovenske družbe za stalno zrahljati ne sme.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda,  
Ljubljana 20. julija 1895.

Prvomestnik: Podpredsednik:  
Tomo Zupan. L. Svetec.

**Trst.** — Minoli mesec so v ladjestavbarskem zavodu tržaškega tehniškega zavoda spustili v morje novi parnik „Grof Wurmbrand“. — Novi parnik je namenjen za prevažanje popotnikov ob dalmatinskem obrežju, katero novo progo kani Lloyd oživotvoriti septembra meseca t. l. Novi parnik je zgrajen iz jekla, dolg je 240, širok pa 30 čevljev. Prostora ima za 90 potnikov I. za 30 drugega razreda. Odlikuje ga posebna hitrost, kajti preplaviti bode mogel progo Trst-Kotor v samo 20 urah. — Zaprl so v Trstu dijak Edgarda Rasco vicha in njegovega druga Cezarja Piccoli-ja. Kakor menijo tržaški italijanski listi, je ta zapor baje v zvezi z objavo one knjižice, katero so laški vseučiliščniki v Gradcu obelodanili povodom 25-letnice njih akademiskega kluba, katero knjižico pa je zaplenilo c. kr. državno pravdnistvo, kakor smo sporočili v svojem listu. V zvezi s tem zaporom sta tudi dva, ki sta se vršila v Gradcu, kjer je zaprla policija nekoga dra. Saveršicha iz Ljubljane in sina italijanskega mestnega svetovaleca Dompierija in ju pripeljala v Trst.

— Dne 21. m. m. se je vršil prvi občni zbor „Kmetijske in vrtnarske družbe za Trst in okolico“, katerega se je udeležilo 66 članov. Družba, katera šteje sedaj 182 članov, je priredila tekom svojega prvega leta štiri shode, ki so bili dobro obiskani. Obračala je svojo pozornost v prvi vrsti na vinorejo ter storila vinorejcem marsikaj dobrega v tej kratki dobi. Dohodkov je imela 215 gld., stroškov pa 128 gld. 72 kr., torej prebitka 86 gld. 28 kr. Občni zbor je sprejel prenovljena pravila in izvolil doslednji odbor s predsednikom g. Ivan Gorupom.

**Istra.** — Glavna skupščina istrske družbe sv. Cirila in Metoda se je vršila dne 25. m. m. v Opatiji. — V Pulju so ustanovili podružnico družbe sv. Cirila in Metoda. Odbor je tudi že ustanovljen. Podružnica šteje 100 članov. — V Mihotičih so ustanovile tamošnje rodoljubke ženske podružnico, ki šteje 50 članov. — V Pičnu se je sestavil občinski odbor, izvolivši si predsednikom Ivana Roviša. — 13. m. m. je bila toča v pazinskem okraju, kjer je uzročila veliko škodo. — V Dobrinju so umestili novega župnika, č. g. Josipa Mrakovčiča.

**Šolstvo v Istri in na Primorskem.** V seji poslanske zbornice dne 11. julija t. l. govoril je posl. Spinčič o narodnem šolstvu v Istri in v Trstu. Dokazoval je, kako potrebno je, da vlada obrne večjo pozornost narodnemu šolstvu po teh naših južnih pokrajinah, tako, da bodo mogli vsi otroci, obvezani za obiskovanje šole, tudi res obiskovati šolo in se izobraževati v svojem materinem jeziku. Da utemelji svojo zahtevo je nabral ogromno statističnega gradiva in podatkov. Rekel je med drugim: „V mejni grofiji istrski bilo je omenjenega šolskega leta (1892—1893) 47.888 otrok. dolžnih obiskovati šolo (Čujte! Čujte!) in od teh ni moglo obiskovati nikake šole 18.102 otroka, ker je niso imeli (Čujte! Čujte!), in to so bili taki otroci, ki so bili popolnoma razviti telesno in duševno. Torej 18.102 otroka, dolžnih obiskovati šolo, niso obiskovali šole, ker je niso imeli (Čujte! Čujte!) Po različnih okrajih so bili razdeljeni tako, da je bilo v politiskem okraju Koperskem 4769, v politiskem okraju Voloskem 1610, v politiskem okraju Pazinskem 5832, v politiskem okraju Poreškem 1902, v politiskem okraju Puljskem 1109 in v politiskem okraju Lošinjskem 2798 otrok, ki niso obiskovali nikake šole, ker je niso imeli, in ti otroci, gospoda moja, so večinoma slovenske ali hrvatske narodnosti. To je razvidno iz istega letnega poročila, in sicer iz števila šol,

zlasti pa iz učnih sil in šolskih razredov, kar jih je bilo na narodnih šolah po Istri. Naglašam, da omenjam tu šolskih razredov, oziroma učnih sil zato, ker višina pouka ali število onih, ki poučujejo, ni zavisno od šole, ampak od razredov, ki jih ima šola. Na jednorazredni narodni šoli možno je poučevati le 79 ali večem 99 učencev, na petrazredni šoli pa 399 otrok. Po takem je torej velik razloček med šolami in šolami. Ne bodem navajal posamičnih okrajev, da zadostim želji gospoda predsednika, izraziti se na kratko, ampak navedem le skupno število razredov po Istri; to pa prepustim za drugi pot, kako so isti razdeljeni po posamičnih okrajih. V vsej pokrajini je 163 italijanskih, 72 hrvatskih, 29 slovenskih razredov za 118.000 Italijanov, 140.000 Hrvatov in 44.000 Slovencev, torej za 118.000 Italijanov 163 razredov na rednih šolah, za 140.000 Hrvatov pa le 72 razredov (Čujte), torej niti polovico kakor za prve, in za 44.000 Slovencev 29 razredov. Potem pridejo še hrvatsko-italijanske in slovensko-italijanske narodne šole in šole za silo, kojih nisem prištel popred. O prvih mi je omeniti, da obstoje večinoma po takih krajih kjer ni nikakih, ali le malo italijanskih stanovnikov, oziroma učencev; glede šol za silo moram pa pripoznati hvaležno, da se vsaj nekateri duhovniki žrtvujejo za pouk v narodnih šolah, tam, kjer bi sicer ne bilo pouka. To, kar je šolska oblast v poslednji čas tu doli storila za nas, dokazal bi lahko na mnogih vzgledih, toda prihraniti si hočem ta del svojih izvajanj za drugi pot; za danes zadoščaj opomba, da v vsem politiskem okraju Poreškem ne obstoji nijedna hrvatska šola, da si je tam, kakor pravi zadnje ljudsko štetje, 11.000 Hrvatov. Potem je govornik čital iz že omenjenega letnega poročila: „Kot zapreka prav“ — besedica „prav“ se je pridodala še le v najnovejšem času — povoljnemu vspehu navaja se izrečno: nepoznanje učnega jezika s strani največjega dela učencev na nekaterih šolah v pokrajini“. To je torej tudi jeden vzrok, da ni povoljnih vspehov. In takó piše oblast — kajti letno poročilo je došlo od c. kr. deželne šolske oblasti —, od katere je večinoma ako ne izključno, zavisen vspeh pouka v tej ali oni šoli, in jaz ne vem, zakaj ne odstrani te zapreke. Tudi tu nočem navajati danes vzgledov iz posamičnih krajev, saj te bi mogla najti tudi naučna uprava. Zadoščalo bi, da se stvar enkrat sproži in odobri od visoke zbornice. Drugo bi morala storiti šolska uprava. Govornik je potem navel tri vzglede v dokaz — kakor je rekel doslovno —: da se šolske oblasti v Primorskem niso držale ne le postavnih določeb, ampak tudi ne sklepov visoke zbornice iz prošlega leta.

**Skupno popotovanje na narodopisno razstavo v Prago.** V Ljubljani se je zasnova odbor pod predsedstvom ravnatelja in deželnega poslanca Ivana Hribarja, kojemu je namen, prirediti skupni vseslovenski obisk narodpisne razstave češkoslovenske. Udeleženci se odpeljejo v Prago dne 1. septembra s poštnim vlakom, ki odhaja iz Trsta ob 9.55 dopoldne, iz Ljubljane 2.52 popoldne itd. itd. ter dospe na Dunaj ob 6. uri 41 min zjutraj. Vožni stroški iz Ljubljane v Prago in nazaj bodo znašali 44 gld. 38 nvč. v II. razredu, 27 gld. 84 nvč. v III. razredu. V Pragi se preskrbe cena stanovanja, tako, da bode — kdor se hoče voziti v tretjem razredu — lahko izhajal s 50 gld. Vsa pojasnila bode rad dajal odbor.

**Kranjska.** — Dne 24. m. m. se je sešel deželni zbor kranjski h kratkemu izvanrednemu posvetovanju, skoro izključno le zaradi po potresu prizadete škode na Kranjskem. Po osem dnevnem posvetovanju je bil zaključen.

— Dovolitev srečkanja. Finančno ministerstvo in ministerstvo za notranje stvari sta dovolila prostovoljnemu gasilnemu društvu v Begunjah na Gorenjskem, da sme tekom letošnjega leta prirediti srečkanje s 1000 srečkami. Čisti dohodek je namenjen za stroške nove brizgalnice.

— Lani se je ustanovila po ukrepu občinskega zastopa dijaška kuhinja v Kranju.

V njej je dobivalo 19 dijakov hrano opoldne in zvečer. Dohodkov je imela 1294 gld. 82 kr., stroškov pa 584 gld. 96 kr. Prebitek je torej znašal lepo svoto 709 gld. 86 kr.

**\*Prebrisane glave.** — Celjski Nemci so nas močno presenetili. Nikdar ne bi bili mislili, da so taki navihanci, tako premeteni spekulantje! Vedno smo jih zmatrali za nekake „Revčke Andrejčke“, sedaj pa vidimo, kako zelo smo se varali. Ko so se jeli upirati nedolžni utrakvistični gimnaziji celjski, takrat smo menili, da je povod temu zgolj trma in svojeglavnost. Prav zategadelj se tudi nismo čudili, ko je ta odpor naraščal in se naposled premenil v divje indijansko tuljenje in rjojenje. Kakor je nekdaž zvok trobent podrli zidove okolu Jeriha, tako hočejo celjski Prusaki s svojim kričanjem strmoglaviti celjsko postavko — tako smo zaključevali. Motili smo se. Sedaj vidimo, da je celjsko ropotanje imelo ves drug namen. Sedaj se je pokazalo, kam pes moli tace. Celjani so hoteli pri svojih nemških rojakih obuditi sočutje, omehčati njih srca, da bi potem mogli globoko poseči v njih — žepe. Nemški listi prijavljajo sedaj, ko pretaka vsa Germanija solze za celjsko nemštvo, katero boče nekaj slovenskih spodnegimnazijcev brez usmiljenja pohrustalo s kostmi in kožo, torej v najprimernejšem trenutku, poziv na zbiranje darov za zgradbo „Nemškega doma“ in „Nemškega dijaškega zavetišča“. Ta je pa dobra! Celjani so že dolgo ugibali, kako dobiti svoj nemški dom, ne da bi bilo zanj kaj žrtvovati, in sedaj so srečno našli nemškega Mihelja, ki bo z veseljem zlagal svoje krone in marke, da spekulativnim celjskim rojakom zgradi dom. Izvrstno! „S. N.“

— Kakor poročajo, se je našel res neki nemški rodoljub po imenu „puro germanicus“ Stepisch nigg, ki je daroval v to svrhu 20.000 gld.

**\*Zavarovalnica proti nezgodam.** Dne 15. t. m. so se vršile volitve načelstva pri zavarovalnici proti nezgodam, katere delokrog se razširja na Trst, Primorsko, Kranjsko in Dalmacijo. Zastopniki podvzetnikov so bili izvoljeni: G. A. pl. Gaddum, generalni tajnik tehniškega zavoda; inženir vitez Finetti, podvzetnik in Rudolf Mangold, izdelovalec papirja. Zastopniki zavarovalnih pa: inženir Emil Cimadori, tehniški vodja pri nabrežinski vodovodni družbi in Karol Rütting, uradnik pri tiskarni Kleinmayer & Bamberg v Ljubljani. Namestniki zastopnikov podvzetnikov: Vilhelm Tönnies, družabnik trdke W. Tönnies v Ljubljani; Filip Supancich, stavbarski podvzetnik v Ljubljani in S. D. Modiano, industrijalec v Trstu. Konečno namestniki zastopnikov zavarovanih: Gustav Reininger, nastavnik v arzenalu v Pulju; Fran Kalmus, uradnik tovarne A. Drele v Ljubljani in Guido Helmpacher, ravnatelj Loydove tiskarne. — Kakor je razvidno iz tu navedenih imen, niso našli v ta zastopstva po vsem Trstu, Primorskem, Kranjskem in po vsej Dalmaciji — niti jednega samega Slovana! Dalmaciji v obče niso postavili nikakoršnega zastopnika.

**Umrla je** mati velečastitega gospoda župnika trnovskega, Frančiška Vrhovnika. Izrekamo svoje sožalje temu uzornemu duhovniku in pastirju — zares po božji in narodni volji!

**Štajerska.** — Posojilnica v Brezicah imela je od začetka svojega poslovanja, t. j. v sedmih mesecih z nakupom hotela Klembas 148.076 gld. 81. kr. denarnega prometa. S 1. julijem je odprla hotel na lastni račun, na kar s tem opozarjamo vse rodoljubne kroge.

— „Slovensko pevsko društvo v Ptuj“ priredi letošnjo slavnost dne 4. avgusta v Ptuj.

— Krempljev spomenik odkrijejo s primerno slavnostjo dne 11. avgusta pri Mali Nedelji na spodnjem Štajerskem.

**Slovenske predstave v celjskem gledališču.** Od Pohorja pišejo „Domovini“: Pisali ste nedavno, da so leta 1850, 1851 in 1852 igrali slovenski v celjskem mestnem gledališču. Igralo se je pa še pozneje slovenski v celjskem gledališču in sicer zadnjič



16. decembra 1866. Vprizorili so „Bob iz Kranja“ in „Le naravnost“. Med igralci sta bila tedajni celjski gimnazijski profesor g. Hafner, zdaj ravnatelj goriskega učiteljskega, rajni g. Jeretin, potem gospa Kapus-ova in gospodična Tonika Mihelj-ak-ova, zdaj soproga celjskega gimnazijskega ravnatelja g. Končnik-a. Igralo se je na „korist bolnišnice“. Tako poročajo „Novice“ št. 52 iz leta 1866. — Ni niti celih 29 let od zadnje javne slovenske gledališke igre v Celji.

**Čujte, kaj žganje dela!** — V noči po 11. uri dne 18. julija pripeljeta dva hlapca viniškega trgovca Blühweisa štacunsko blago iz Ptuja do Miklovega broda pri Zavrču. Oba sta bila pijana od žganja. Prvi, misleč, da je prevozač že po njega prišel, požene konje. Toda gorje! Na strmem predmostiču se konja ne moreta več obdržati; in vse, konji in voz s hlapcem vred je šlo v Dravo in utonilo. Škoda znaša s konji in z blagom vred okoli 1000 gld. — brez hlapcev. „Slov. G.“

**Koroško.** — Dne 14. m. m. je zborovalo katoliško-politično in gospodarsko društvo pri Krajcarju nad Tinjami. Shod je bil sijajen; zbralo se je nad 200 posestnikov, ki so skozi tri ure pazljivo poslušali govornike in jim glasno pritrdjevali. Shod sta počastila s svojo prisotnostjo tudi vlč. g. Tinjski prošt Lovro Serajnik in rodoljub č. g. dekan A. Wieser; nadalje več sosednih župnikov. Zborovanje je vodil g. V. Legat. Govorili so razni govorniki, mej njimi gg. Kadunt, Legat, Haderlap, župnik Treiber in drugi. (Opozorjamo na članek „Tužni „Korotan“).

## Razgled po slovanskem svetu.

**Češka.** — Narodopisno razstavo obiskalo je že blizo 900.000 oseb. Dne 19. m. m. so se pripeljali na razstavo tudi Bolgarji, okoli 200. Čehi sedaj pripravljajo pot misli za češki narodnogospodarski shod, ki bi se imel vršiti koncem meseca septembra. Dne 18. t. m. je umrl za kapom starosta (župan) Kralj. Vinogradov, g. Jan Prokopec, v 71. letu. On je pozdravil sokolski spreved ime-nom mesta Vinogradi. Bil je iskren rodoljub. Mir njegovi duši! — V Olomucu se je zagovarjal minole dneve pred porotniki Josip Penicki, sotrudnik praških „Nar. Listů“, ker je baje razžalil državni zbor (koalicijo) z jednim člankom v časopisu „Pozor“. Toženca je zagovarjal dr. Začek; porotniki so ga opro-stili. — Dne 13. m. m. je bil v Pragi prvi zrelostni izpit 16 kandidatkin tamošnje sred-nje ženske šole (gimnazije), katera je popolnoma uspela. Te abiturientinje so prve v naši monarhiji, katere so končale ženski gimnazij po učenih predpisih ter jim je odprto pohajanje vseučilišč, ali ne v Avstriji, kjer jim ni mo-goče upisati se kot redne slušateljice, temveč na inozemskih vseučiliščih. — Lužički Srbi so tudi prišli na narodopisno razstavo ter so bili sprejeti prav po češki gostoljubnosti.

**Hrvaška.** — Uradne „Nar. Nov.“ z dne 22. m. m. prinašajo na prvem mestu nastopno vest: „Kakor nam poročajo z me-rodajne strani, šel je preuzv. g. ban grof Khuen-Hedervary zadnjič na Dunaj nalašč zato, da naprosi Njeg. Veličanstvo cesarja in kralja, da bi počastil s svojim obiskom mesto Zagreb v mesecu oktobru in sicer o priliki, ko se otvorijo razni prosvetni zavodi. Nje-govo Veličanstvo je z gotovostjo ob-ljubilo, da obišče naše deželno glavno mesto, kar se zgodi menda v polovici oktobra. Preuzv. gosp. ban je povabil k isti slavnosti tudi ogerskega ministra - predsednika Banffija in ogersko vlado, katera se pozivu odzove“. Tako poročajo „Nar. Novine“ in pristav-ljajo, da je cesar obiskal Zagreb zadnjič meseca marca l. 1869., to je pred 26. leti.

— Mejnarodni lopovi izvolili so si Zagreb za svoje gnezdo. Že več časa so se pečali s tem sportom nekateri italijanski podaniki, katerim so bile žrtve njihovi soro-jaki. Kakor poročajo „Nar. Nov.“, posrečilo se je zagrebškemu redarstvu, zasačiti dva takšna lopova uprav pri dejanski izvršeni operaciji. Ti ljudje so namreč pričakovali na kolodvoru popotnike in ako je bil kak itali-janske narodnosti — posebno delavce so

imeli na zobu — tedaj so jih pod raznimi pretvezami zadržali v Zagrebu par ur in jih pogoščevali ter izpraševali o zaslužkih itd. Kazali so se jim kot najboljši svētiki in jim skrbno priporočevali, naj svoj denar shranijo, da ga ne zgubijo. V boljšo varnost so jim tudi ponudili posebne mošnjčke, v katere naj shranijo svoj denar. Reveži, nič slabega ne sluteči, so kazali svoj krvavo za-sluzeni denar, ki je bil večinoma v zlatu in so ga res spravili v te mošnjčke, katere so jim prijatelji potem urinili lepo zavite v nedra. To se je godilo v gostilnah pri ko-zarcu vina. Ko so pa prišli na prosto, tedaj so poslali ti prijatelji svojega znanca pod katero koli pretvezo, kupit kaj v kako pro-dajalnico in v času, ko se je oni tam mudil, popihala sta lopova, znanec pa je ostal sam, kar se mu je dozdevalo seveda sumljivo. Ogledavši vsebino mošnjčka pa je dobil namesto zlatih napoleonov — le kosček opeke in drugih bakrenin, ki so bile v papir omotane. Tako so opeharili jednega za 580 gld., drugega za 61 gld. in pri tretjem sta bila zasačena uprav na delu. Zaprta se pišeta Maniatti Luigi iz Borga v Tirolu in Masetti Luigi iz Belliciole (Brescia). Dalje javljajo, da je redarstvo zopet ulovilo tri tičke, prija-telje prejšnjih dveh in sicer Tomasini Bor-tola iz Beluna, Longi Girolama iz Rovagnate ter Sacani Josipa iz Bresciella. — Take sle-parje izvaža Italija v barbarsko Avstrijo!

**O nesreči v Mostu.** — O tej nesreči smo kratko poročali v „Prim.“; tu dodajamo: „Bila je deževna viharna noč. Proti 9. uri so hkratu ugasnile vse plinove svetiljke po ulicah in hišah. Ko se je pogreznila prva hiša, nastala je odprtina v premeru treh metrov. Deset minut potem so se porušile tri male hiše, zajedno pa je iz jedne odpr-tine v kolodvorski ulici jela sikati voda. Vse hiše v kolodvorski ulici so morali ostaviti ljudje. Ob 11. uri se je porušila hiša nekega zdravnika. Po 11. uri sta se porušili dve drugi poslopji in iz ruševin dvignil se je plamen. Neki 70 - letni bolnik zbežal je na ulico v svoji nočni obleki. Potem se je po-rušil del hotela „Zum Igel“ ter nastal tudi tu ogenj. Kmalu na to se je porušila neka dvonadstropna hiša ter je v pravem pomenu besede zginila v zemljo, tako, da je videti samo sleme. Na to je nastal mir. Toda kmalu se je porušil nasip železnice Aussig-Toplice in hišica jednega železniškega čuvaja. Vse to se je godilo ob silnem dežju in grozni temi. Ker se je bilo bati eksplozij, morali so zapreti napeljavo plina, vsled česar je bila popolna tema po ulicah. Ljudje so postavili sveče na okna. In v tej nedostatni razsvet-ljavi bilo je videti na stotine na pol nagih oseb, bosih in brez pokrivala, kako so hiteli po ulicah v notranje mesto. Mnogi so nosili posteljno perilo na hrbtih. Vse gostilne so bile prenapolnjene. Tudi zjutraj zgodaj se je porušilo več poslopij. Ulice so izgledale take, kakor da ljudje beže pred sovražni-kom; hlastno so nakladali na voze hišno opravo in obleko. Do poludne se je porušilo 18 poslopij. Prebivalci istih so rešili le golo življenje. Škoda cenijo nad dva milijona. Splošno sodijo, da je bila ta noč v Mostu groznejša nego velikonočna nedelja v Ljub-ljani.

**\* H katastrofi v Mostu.** Vsled izjave posebne komisije, ni varno zidati novih hiš na istem kraju, ker so se bila pogrez-nila poslopja. Na dotičnih krajih napravijo javna šetališča in nasadne vrtove.

**Galicija.** — Volitve v deželni zbor galiski bodo od 30. septembra do 8. oktobra. Pomenljivo je to, da se letos začenjajo v Galiciji posebno gibati kmetje. V več krajih mislijo postaviti svoje kandidate. To je provzročilo silen strah mej poljsko zlahto in duhovščino, ki sedaj neomejeno vladata v deželi. O tej zadevi se je razgovarjalo v poljskem klubu pred razidom državnega zbora. Več govornikov je slikalo v strašnih barvah nevarnost za vero in red, ako kje zmaga kmetška stranka. Razen Lewakow-skega je ves poljski klub bil proti kmetom.

**Dalmacija.** — Dalmatinski deželni zbor je razpuščen, a volitve se bodo vršile v polo-vici meseca septembra. — Splitska odvetniška zbornica je zaključila, zanaprej hrvaški

uradovati. — Predloga za železnico, ki bi vezala Split z Bosno in o kateri smo zadnjič poročali, je bila sprejeta v državnem zboru. Vsled tega je upanje, da se načrt uresniči na blagor te zapuščene dežele. — V Ko-ričuli so imeli bogat lov sardin, kajti ulovili so jih 500 sodov.

**Bosna - Hercegovina.** Bosanska vlada je baje dobila vznemirljive vesti iz Novega Pazarja. Izvedela je, da so se pokazali razni vodje ustaje iz 1885. leta. Vlada je naro-čila vojaškim in žandarmerijskim poveljnikom, da naj o vsem takoj poročajo deželnemu poveljniku v Sarajevo. Mej drugimi sta baje prišla v Novi Pazar znana ustaša Stojan Kovačević in Sali Aga Fortis. Oba je ukazala vlada zapreti.

**Srbija.** — Bivši srbski minister Kosta Taušanović, ki je bil obsojen v Čebinčevi zadevi na tri leta zapora, se je vrnil v Bel-grad iz Zagreba, ker je kralj pomilostil vse kažnjence v tej zadevi. — Skupščina je odložena na jesen, potem ko je sprejela pogodbo za uravnavo financ, kakor je pred-lagal finančni minister. Čudna slučajnost se je zgodila v srbski zbornici, ko so razprav-ljali uprav to finančno pogodbo. Jeden na-sprotnikov pogodbe je govoril proti isti in uprav v času, ko je uprašal, „kaj se zgodi s Srbijo, ako sprejememo to pogod-bo?“, za odgovor je bilo slišati z ulice v zbornico koračnico mrtvaškega spre-vo-da. Ta res čudna slučajnost je menda pravi prerok za prihodnost Srbije.

**Bolgarija.** — O Stambulovem pogrebu poročajo dne 20. m. m. iz Sredca: Mrtvaški voz je bil pokrit z mnogoštevilnimi venci, med katerimi so bili venci cesarja avstrij-skega, kralja romunskega in kraljice angleške. V sprevedu so bili vsi diplomatski agentje, toda nijedna službena oseba bolgarskega dvora. Na mestu, kjer se je bil dogodil atentat, ustavil se je spreved, in Petkov je izustil govor, v katerem je rekel med osta-lim: „Na tem mestu je padel pod udarci najetih(?) morilcev najboljši mož, kateri je veliko storil za domovino“. Pri teh besedah je nekdo vskliknil: „Lazeš!“ Nastala je strašna zmešnjava. Dečki, ki so nosili vence, vrgli so jih od sebe, ves spreved drenjal se je v stran. Več oseb je padlo. Redarji so napra-vili red. Po pogrebu je šla množica demon-strativno pred francozki konzulat. Četa de-monstrantov hotela se je zahvaliti na pisanju francoskega časnikarstva o atentatu. Redarji in konjstvo so razgnali demonstrante. Daljna poročila pa pravijo, da se je pogreba udeležilo 200 Bolgarov. Ko je nastala grozna zmešnjava na mestu, kjer so napadli Stam-bulova, se vnanji diplomatje niso mogli rešiti ter jih je množica porušila na tla. Bilo je grozno upitje. Množica je grozila Petkovu, najboljemu prijatelju Stambulova. Ko se je oddaljil spreved, ležali so venci še vedno po tleh, bil je grozen prizor. Na pokopališču je bilo zbranih ogromno ljudi, in sicer na grobu majorja Panice in tovarišev, ki so bili, kakor znano, žrtva okrutnosti Stambulova. Grobovi Panice in tovarišev bili so okrašeni bolgarskimi zastavami in cveticami. Od di-plomatov došla sta na pokopališče le zastop-nika Srbije in Romunske. Nastavljena je bila konjica, da bi se ne spoprijeli prijatelji in nasprotniki Stambulova. Iz vseh teh dogod-kov je razvidno, kako obsovažen je bil Stambulov pri ogromni večini naroda bol-garskega; ti dogodki govorijo pač glasneje nego vsa proslavljanja dunajskih in budim-peštanskih listov. — Smrt Stambulova je še vedno na dnevnem redu evropskega časo-pisja. Preiskava proti njegovim morilecem je v teku, a zaprli so tudi že nekatere, ki so na sumu, da so izvršili atentat. Nered, ki se je dogodil pri njegovem pogrebu, je živ dokaz o resnici, da je bil Stambulov v istini takšen krvolok, kakoršnega so slikali. Izvršil je pa tudi nečuvnih zločinov; svoje politične nasprotnike je zapiral brez milosti in v zaporu jih mučil po španskem uzoru in slednjič dal streljati ali obešati. Bolgarski narod je kazal svojo nevoljo že ko je mrtev ležal na odru. Namesto molitve so mrtvemu naštevati grehe in zločine, katere je uročil; njegovi udovi pa so pošiljali sožalnice nasprot-nega smisla. Tako n. pr. je poslala mati



rodoljuba Milarova, katerega je dal Stambulov obesiti le vsled suma, da je bil v uroti proti ministru Belčevu (ki je prav tako poginil, kakor Stambulov), poslala je Stambulovi soprogi sožalnice sledeče vsebine: „Jokajte za krvolokom in ubijico, ki je mej veseljem in na plesu s cigankami podpisal v bolgarskem monastiru smrtno obsodbo mojemu sinu Svetoslavu Milarovu in njegovim trem prijateljem. Vsemogočni me je ukrepčal in dal doživeti, da zločinec v krvi tone. Vam v tolažbo pošiljam svoje preziranje smrdljivemu in gnjusobnemu telesu“. Tako in na druge načine so izkazali Bolgarji svoje sočutje o smrti bolgarskega trinoga. — Dogodek pa bode imel tudi politične posledice, kajti prej ali slej se mora nekaj spremeniti v tej nesrečni kneževini.

**Rusija.** — Po najnovejših uradnih podatkih ima Rusija vseukupno 126,349,674 prebivalcev in so tako razdeljeni: evropska Rusija brez Poljske in Finske 94,650,213. Poljska 9,221,218, Finska 2,460,457, Kavkaz 8,596,026, Sibirija 5,066,332, osrednja Azija 6,355,428. Nasproti številjenju leta 1885. znaša prirast 17,562,439. Rusija ima obseg 22,430,004 km<sup>2</sup>. V vsej Rusiji je 1317 mest in 5,366,072 trgov, vasij itd. 16 mest ima čez 100.000 prebivalcev, in sicer: Petrograd 1,043,287, Moskva 944,519, Varšava 524,930, Odesa 303,180, Harkov 199,210, Kijev 188,306, Riga 160,569, Lodz, Karan, Saratov, Tascent, Kisenev, Vilna, Baku, Tiflister, Astrahan. Čez 20.000 je 62 mest, a od 5 do 20.000 pa 589 mest. Največ prebivalstva je v Rusko-Poljski, kjer živi poprečno 73,43 prebivalcev na 1 km<sup>2</sup>, potem evropska Rusija z 19,21, Kavkaz z 18,19 in Finska s 6,59, v osrednji Aziji prihaja na 1 km<sup>2</sup> 1,58, a v Sibiriji 0,40. V Rusiji živi 112 narodnostij, in sicer Rusov 56,296,281 (34,389,871 Veliko, 14,193,665, Malo- in 3,592,057 Belorusov ter 4,120,618 jih je v Aziji): Poljakov 4,981,475, Slovanov sploh 61,196,845; litavskih plemen 2,482,680; Grko-Latinov 726,632; Nemcev 997,643, Švedov 273,021, Germanov sploh 1,270,852; Armencev 585,072, odnosno iz iranske skupine 1,452,267, kaukazskih plemen 1,736,554; židov in semitov 2,591,162; baltskih Finov 2,807,139, a plemen ugro-finske skupine 4,276,503, vseh plemen tatarsko-turške skupine 8,190,098, Mongoleev 615,285, Tumguzov 68,900. Druge narodnosti niso značilne. Po veroizpovedanju je 90 mil. pravoslavni, 10 mil. pravoslavni razkolnikov, 8½ mil. katolikov, 5 mil. evangelikov, 4 mil. arn. katol. in gregorijancev, 6 mil. mohamedancev, 4. mil. židov karejcev in 2½ mil. budhistov ter poganov.

**Koliko je na svetu Slovanov?** — Po najnovejši statistiki je Slovanov v Evropi 113,000,000. Od tega števila odpade največ na Rusijo, to je 89,000,000. V Aziji jih je 5,300,000, ker da skupaj 118,300,000. Če se ušteje k tej svoti tudi veliko Slovanov, ki so v Ameriki, tedaj se lahko računi, da je Slovanov vsaj 120,000,000. Torej Slovani so številno najmočnejše pleme v Evropi, kar se dostaja mejsebojne sloge pa najslabše.

## Razgled po svetu.

**Nemška sodba o slovenskih šolskih rezmerah.** „Grazer Volksblatt“ piše: Na Goriskem, koder je izmed 213,862 domačih prebivalcev le 2195 ali 1 odstotek Nemcev, od ostalih pa dvetretjini Slovencev in jedna tretjina Italijanov, vzdržuje država nemško gimnazijo in nemško realko, med tem ko Slovenci in Italijani nimajo nobenega takega zavoda. Kaj pomeni nemški zavod v taki deželi, kjer ni tako rekoč nič Nemcev, je razvidno iz „vspehov“, katere nam podaja gimnazij. Država mora plačevati vsako leto 32.000 gld. brez pokojnine, kar znaša v 8 letih 256.000 gld. Za to svoto se je toliko doseglo, da je od 50 do 60 učencev, ki so vstopili 15. septembra 1886. v prvi gimnazijski razred, le jeden dospel do osmega razreda. Vsi drugi so izostali, ne da bi dosegli svoj namen. Skupno je bilo letos v osmem razredu 26 učencev, od teh je bilo 15 Slovencev, 11 Italijanov, torej niti jeden Nemec. Od omenjenih 26 učencev

se jih je oglasilo le 18 za zrelostni izpit, toda še od teh morajo 4 ponoviti skušnjo po počitnicah. O kaki odliki ni niti govoriti. Vsak teh abiturijentov stane državo okroglih 18.000 gld. Ako pomislimo, da šteje zavod nekaj nad 400 učencev, tedaj vidimo, da sta le dva odstotka dosegla svoj učni namen. Razumevno je, da so stariši, ki morajo toliko žrtvovati za svoje sinove, s tem vspehom jako nezadovoljni ter se pritožujejo nad profesorji. Toda temu niso krivi profesorji, ampak le učna metoda. Na vsem Primorskem, koder je po zadnjem ljudskem štetju 348.340 Slovencev in Hrvatov, 294.880 Italijanov in le 15.206 Nemcev, vzdržuje država tri nemške gimnazije z doneskom 91.000 gld., dve nemški realki z doneskom 56.000 gld. in tri nemške ljudske šole z doneskom 52.000 gld. K temu je še vpoštevati 4000 gld., katere izdava država za nagrade učiteljem za nemški jezikoslovni pouk. Vse te nemške šole na Primorskem stanejo državo okroglih 203.000 gld. — Poleg teh vzdržuje ljudsko šolo za mornarje, za katero mora država donasati poleg drugih podpor 21.000 gld. Na 15.206 Nemcev potrosi država torej nad 224.000 gld. ali pa 15 gld. za jednega Nemca na leto. Za Italijane se vzdržuje jeden gimnazij in jedna obrtna šola, za Slovence in Hrvate pa — nič! Ako pa ti zahtevajo tako skromno malenkost za svoje kulturne potrebe, kakor se je zgodilo pri celjskem gimnaziju, tedaj začne vreti med Nemci, kakor bi se jim godila Bog ve kaka krivica! 1500 gld. za 400.000 štajerskih Slovencev, nasprotno pa 224.000 gld. za 15.000 Nemcev na Primorskem. Na Primorskem odpada na jednega Nemca petnajst goldinarjev, na Štajerskem pa na jednega Slovenca cele tri osmine krajcarja! Številke dokazujejo!

**Tiskovna svoboda** v naši polovici države je jako ozka, zakoni pa so tako raztezljivi, da je more državni pravdnik omejiti kakor hoče, zlasti ker ima na razpolaganje „objektivno postopanje“. To se utegne deloma premeniti. Vodja pravosodnega ministerstva je naznanil v seji drž. zbora z dne 19. t. m., da je še minister Schönborn naročil državnim pravdnikom, da mora slediti vsaki konfiskaciji subjektivno postopanje. Vsled tega bodo odslej sodili ljudski sodniki ali porotniki o opravičenosti konfiskacij, in to je velika pridobitev za časnikarstvo. Drž. pravdnikstva pa se bodo smela omejevati na objektivno postopanje in to iz ozirov na javne koristi. Ta izjema obuja domnevanje, da razmere ne bodo dosti boljše.

**Ogerska.** — Mnogo spominjani shod (kongres) ogerskih nemadjskih narodnostij se bode vršil dne 10. avgusta v Budimpešti. Časopisi nemadjskih narodnostij prinašajo pozive k shodu, katere so podpisali: za Romunce Vasilij Mangra in dr. Juraj Petrović, za Slovake Pavel Mudron in dr. Samuel Daxner, za Srbe Nikolaj Jaksimović in dr. Emil Gavril. — Iz Ogerske javljajo, da se katoličani prikrajsujejo za volilno pravico. Več volilnih okrajev je, v katerih je odvzeta volilna pravica jedni petini dosedanjih volilcev. To vse delajo pa vsled tega, ker se boje liberalci na Ogerskem, da bi tudi njim moglo odklenkati.

**Italija.** — Pisalo se je, da sta se „poglihala“ Cavallotti in Crispi, no ta želja se ni uresničila, kajti Cavallotti je Crispija ovadil pri državnem pravdniku radi zločina zlorabe uradne oblasti, globljenja, podkupljenja in krivega pričanja. Pišejo tudi, da je na vsej stvari mnogo resnice, kar se pa še gotovo ne ve. Kako konča vse to, je tudi jasno, dokler ima Crispi v rokah moč. — Kralj je potrdil zakon o praznovanju 20. septembra vsakega leta kot narodni praznik. Papež Leon XIII. se uprè zakonu s posebno okrožnico do vseh vlad in škofovskih sedežev, kajti ta zakon smatra kot razžaljenje glavarja katoliške cerkve. — Javljajo, da je odločil papež poslati posebno poslanstvo h kronanju ruskega carja Nikolaja II.

**Elij Luzzatto prosi zopet v Avstrijo.** — Znani čifutski novinar Luzzatto, katerega je izgnala iz Trsta avstrijska policija

iz političnih uzrokov in kateremu so ustregli tržaški prijatelji pri odhodu v Rim z lepo svotico 6000 gld., je prosil avstrijsko vlado, naj razveljavi njegov izgon, ker bi rad prišel na Dunaj kot dopisnik rimskega časopisa „Tribuna“. Kakor se vidi, gospod Elij ima venderle skomine po Avstriji, v kateri je prebil lepe dneve, a ni znal ceniti nje gostoljubja. Ali mu vlada ustreže?

**Francija.** — Po uradnem poročilu število šolskih otrok v Franciji je padlo od l. 1887. do 1892. od 5,421,362 na 5,408,743, torej za 12.619. Javne šole so imele 1887. leta: 4,505,109, svobodne (župne) pa 916,253 otrok; 1892. leta imele so prve 4,281,183, a druge 1,127,560, torej javne so zgubile 223,926 a svobodne dobile 211,307 otrok. — Trošek za francosko zbornico znaša na leto 7,371,700 frankov, in sicer: dnevnice in plače poslancev ter pisarne 5,328,000, uradniki zbornice 809,000, tiskovine 530,000, pošta in brzojavi 10,000, zdravniki 12,000, pisarniške potrebsčine 65,000, kurjava 42,000, razsvečava 115,332 in potrebe za poslopje 215,000. Troški so posebno veliki za darila, „buffet“, knjižnico, časopise in druge potrebsčine, posebno pa za žveplenke kaže se 1798 frankov in 30 centimov troška. Koliko „švindla“ je tu umes, ne pové uradni razkaz!

**Anglija.** — Volitve v angleško zbornico so končale z zmago unionistov ali pristasev sedanje Salisburijeve vlade, ki bo razpolagala v zbornici z večino 140 glasov.

**Turčija.** — Sultan je pomilostil vse one Armence, ki so bili obsojeni radi političnih zločinov, izjemši tiste, ki so zapleteni v basunsko zadevo.

**Kuba.** — Španjci imajo smolo. Vse polno vojakov — do 40.000 mož — so že poslali na Kubo, stopil jim je na čelo jeden najboljših španskih generalov, Martinez Campos, in vender jim ni mogoče udušiti ustaje. V bitki pri Bayonu, kjer so bili Španjci tepeni, moral je jeden general žrtvovati svoje življenje, da reši glavnega zapovednika Martinez Camposa. To so hudi udarci za Španjsko ne le radi zgub na bojnem polju, ampak tudi z ozirom na nje žalostne finančne razmere. Odpošiljanje vojakov na Kubo stane ogromno in Bog zna koliko žrtev bode še trebalo, predno uduše ustajo.

## Raznoterosti.

**\* Strela v telefonu.** — Dne 15. t. m. je mej hudo nevihto treščilo v Beljaku v strel vod 96 metrov visokega stolpa mestne župne cerkve. Strela je od tod odskočila na telefonske žice, katere je delema popolnoma raztopila, in odtod v telefonski stroj v policijski stražnici, katerega je uničila. Stražnica je bila nekaj trenutkov kakor v plamenu. Nekega gospoda, ki je pod telefonskimi žicami šel mimo cerkve, je puh zagnal do stopniške ograje, ob kateri se je mogel vzdržati. Nekemu redarju, ki je v kritičnem trenutku stal pred telefonskim aparatom, so švigale iz njega iskre v obraz in mu ožgale obrvi, tudi je čutil hude udarce, od katerih omamljivih posledic pa se je kmalu zavedel. Škoda na aparatu znaša najmanj 300 goldinarjev.

**\* Od smrti vstal.** — Prva žrtva italijanskih bančnih skandalov je bil posl. Rocco de Zerbi. Mož se je ustrelil, ker se je bal sramote, in bil slovesno pokopan. Sedaj se čuje, da je bila to le predrzna komedija. Neki znanec Zerbijev se je mudil v Severni Ameriki in je tam našel v Charlestonu pokopane nega znanca. Policija zahteva, naj se ekshumira de Zerbi, da bi se videlo, kaj se je takrat namesto njega pokopalo. — Nasprotno temu poročajo, da je de Zerbijev znanec videl v Charlestonu le pokojnikovega brata, ki mu je popolnoma sličen.

**\* Zdravniki v Avstriji.** — V tostranski polovici avstro-ogerske monarhije našli so 3543 nastavljenih zdravnikov tako, da pride povprečno jeden zdravnik na več kot 3000 prebivalcev. Jedna najslabše zastopana kronovina je Kranjska, kjer pride jeden zdravnik na 6209 prebivalcev; izmed mest pa jih šteje največ češka stolica Praga, kjer pride jeden zdravnik na samo 536 prebivalcev.



